

Lapin alueelliset kehitysnäkymät

Kevät 2023

Taulukko 19. Avainluvut Lapissa.

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi sitten	Viisi vuotta sitten	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	175 795	176 494	179 223	-0,4 %	-1,9 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	helmikuu 2023	8 241	8 882	12 367	-7,2 %	-33,4 %
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	helmikuu 2023	775	918	1 368	-15,6 %	-43,3 %
Pitkäaikaistyöttömät	helmikuu 2023	2 237	2 847	3 784	-21,4 %	-40,9 %
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	helmikuu 2023	10,3	11,0	15,0	-0,7 %-yks.	-4,7 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	helmikuu 2023	3 489	5 321	2 385	-34,4 %	46,3 %

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Pohjoisen investointipotentiaali, rikkaat luonnonvarat ja turvallisuuden kannalta keskeinen logistinen sijainti tulee huomioida Suomelle tärkeänä kasvualustana. Vientitoiminta ja globaali kehitys näkyvät Lapin maakunnan elinvoiman kehityksessä. Venäjän hyökkäyssota, Suomen Natoon liittyminen ja pohjoisen alueen investointipotentiaali ovat kääntäneet katsetta koko Suomessa pohjoiseen ja pohjoisen toimijat näkevät Ruotsi- ja Norja -yhteistyön uudessa valossa. Hävittäjähankinnat ja Natoon liittyminen tulevat heijastumaan Lapissa puolustusvoimien harjoitusalueiden ja infran merkittävänä investointitarpeina.

Lapin Kauppakamari on tehnyt selvityksen ja toimenpideohjelman pohjoisen potentiaalista. Selvitysten mukaan Lappi on kokoansa suurempi vientimaakunta ja matkailu tulee nähdä tärkeänä osana vientituloja. Yhteistyö ja kanssakäyminen läntisten naapurimaiden kanssa edellyttää toimivia yhteyksiä. Pohjoisten väylien painoarvo tulee entisestään

kasvamaan muuttuneen toimintaympäristön myötä. Suomen kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulma sekä pohjoisen strategisen merkityksen kasvu tulee näkyä selvemmin valtakunnallisissa investointiohjelmissa.

Suomi toimii Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajanaan vuosina 2021–2023. Neuvoston ja sen liikenne- ja logistiikkatyöryhmän työohjelmassa on nostettu esille tarve edistää maiden välistä yhteistyötä läntisellä Barentsin alueella ja sujuvoittaa rajat ylittävää liikennettä. Lapin ELY-keskus on saanut rahoitusta Barentsin läntisen alueen painopisteiden toteuttamiseen ulkoministeriöltä. Hankekokonaisuudessa selvitetään vaihtoehtoisten energiamuotojen käyttöpotentiaalia, kapasiteettitarvetta ja saatavuutta sekä vaadittavaa infrastruktuuria. Hankkeessa kootaan myös tietopohjaa ja analyysiä, jonka avulla Barentsin alueen kuljetussektoria voidaan tarkastella ja kehittää kokonaisuutena. Hankkeen tärkeimmät toimenpiteet kohdistuvat esiselvityksiin ja analyysiin liittyen sähkölatauskapasiteettiin ja -tarpeeseen sekä infrastruktuuriin, maakaasu-, LNG- ja vetytoimija-/jakeluverkostoon, raskaan liikenteen ja työkonoiden biopolttoaineisiin, poikittaiseen sähköiseen lentoreitti- ja lentoasemaverkostoon sekä liikennepalvelujen vaihtoehtoisten käyttövoimien mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Aluekehitysrahoille, niin kansallisille kuin EU-rahalle, on asetettu tärkeä rooli tukea alueen elinvoiman kehittymistä, puhtaan teknologian ja hiilineutraalisuuden tavoitteita. Sovitut kestävän kehityksen tavoitteet haastavat Suomen edistämään useita kestävyysmurroksia. Perinteisten rahoitusten rinnalle on tullut uutena oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF). Rahoitusta voidaan hyödyntää, kun vähennetään turpeen energiakäyttöä ja vauhditetaan vihreää siirtymää.

Lapissa energian tuotantoon ja energiaan liittyy suuria mahdollisuuksia. Teollisuus tarvitsee toimiakseen ja sijoittuakseen alueelle varmaa ja edullista energiaa. Alan uskotaan tuovan ratkaisuja toiminta- ja huoltovarmuuteen sekä ratkaisevan ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Energian tuotanto liittyy usein luonnonvarojen käyttöön ja heijastuu luonto- ja ympäristökysymyksiin. Energialla on myös huomattavia aluetaloudellisia vaikutuksia.

Lapin sähköverkko on rakennettu pääosin 1960- ja 70-luvuilla. Sähköverkon uudistaminen on parhaillaan käynnissä ja jatkuu 2030-luvun puoleen väliin asti. Myös siirtokapasiteettia pohjoisesta etelään tarvitaan lisää. Lapissa on monipuolinen energiatuotantokapasiteetti. Tuulivoimarakentaminen jatkuu voimakkaana. Hyvien säätöominaisuuksiensa ansiosta vesivoimalla on tärkeä rooli sähköntuotannon ja kulutuksen tasapainottamisessa. Vesivoiman säätömahdollisuudet palvelevat myös alueellisesti tulvasuojelua. Kunnallisten energialaitosten rooli on keskeinen alueellisissa ratkaisuissa. Myös teollisuus tuottaa energiaa kansalliseen verkkoon, esimerkiksi Metsä Fibren uusi tehdas tuottaa sähköä 2,5 kertaa

yli oman tarpeen. Metsäenergialla on merkittävä rooli Lapin energiantuotannossa. Myös hankevaiheessa on paljon erilaisia aihioita energian tuottamiseen ja varastointiin, mm. aurinko- ja pienydinvoima ja erilaiset hybridiratkaisut.

Pandemiat, erilaiset kriisit ja äkilliset rakennemuutokset ovat vahvistaneet ELY-keskusten roolia ja kykyä reagoida ketterästi toimintaympäristön yllättäviin muutoksiin ja tarjoamaan varsin laajasti eri välineitä, jotka vastaavat asiakkaiden ja kohderyhmien tarpeita. Esimerkiksi äkillisen rakennemuutostuen vaikutuksesta Kemi-Tornion seudulle syntyy satoja uusia työpaikkoja. Elinkeinoelämässä on kuitenkin yleisesti havaittavissa korkojen nousun ja inflaatiopaineiden myötä varovaisuutta investointihalukkuudessa.

Väestökehitys on kääntynyt Lapissa myönteisemmäksi. Vuonna 2022 väestö väheni kuitenkin 700 henkilöllä. Maahanmuuton lisäksi kuntien välinen nettomuutto oli vuonna 2021 ensimmäisen kerran vuosikymmeniin positiivinen. Viime vuonna kuntien välinen muuttoliike päättyi miinukselle, vaikka oli Rovaniemen lisäksi seitsemässä muussa kunnassa positiivinen. Asuntopula vakituisissa ja sesonkiluontoisissa asumistarpeissa muodostaa työvoiman saatavuuden ja jopa yritystoiminnan kasvun esteen useassa Lapin kunnassa. Lappiin muuttaville tarvitaan kohtuuhintaisia ja hyvätasoisia asuntoja.

Lapissa toimivissa viidessä vastaanottokeskuksessa on yhteensä 1 800 majoituspaikkaa, joista on käytössä 70 %. Valtaosa vastaanottokeskuksen kirjoilla olevista on tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia, joita oli maaliskuussa 16 Lapin kunnan alueella, yhteensä runsas 1 100 henkilöä. Heistä noin 500 henkilölle tulee kevään aikana vuoden Suomessa olon myötä oikeus hakea kotikuntaa Lapista tai muualta Suomesta. Vaihtoehtona heillä on jäädä edelleen vastaanottokeskuksen palveluiden piiriin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vihreän siirtymän teollisen kasvun tukeminen vaatii Suomelta rajat ylittävää yhteistyötä. Pohjois-Suomen, Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan yhteenlaskettu investointipotentiaali seuraavalle kymmenelle vuodelle on noin 160 miljardia euroa. Lapissa tehdyn vientiselvityksen mukaan vajaalla kolmanneksella vientitoimintaa harjoittavista yrityksistä viennin tai ulkomaisten asiakkaiden osuus on liikevaihdosta yli 70 prosenttia. Voimakkaimmin kasvuhaluja yrityksiä oli eniten teollisuus- ja kaivostoiminnassa. Kansainvälistymispalvelujen tulisi tavoittaa lappilaiset yritykset paremmin. Lapissa toimii aktiivisia pk-yrityksiä, jotka ovat voineet kansainvälistyä ja saada referenssikohteita kotimarkkinoilla. Merkittävintä toiminta on naapurimaissa, mutta erikoistuneet ja laadukkaat toiminnot ovat taanneet asiakkuuksia myös Euroopassa ja esimerkiksi Kanadassa.

Kevään 2023 pk-yritysbaremetrin mukaan Lapin mikro- ja pk-yritysten suhdannenäkymät laskevat lähes samalle tasolle kuin koronavuonna 2020. Suurin muutos suhdannenäkymissä on viime syksyyn verrattuna rakentamisessa. Myös pk-yritysten kasvuhakuisuus on laskusuunnassa, mutta edelleen runsas kolmannes pk-yrityksistä on kasvuhakuisia. Yleinen epävarmuus on vähentänyt ulkoisen rahoituksen käyttöä ja pankkien luottopolitiikka on kiristynyt. Lapissa rahoitustarpeet kohdistuvat pääasiassa kone- ja laiteinvestointeihin. Pk-yrityksistä 43 % suunnittelee omistajanvaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana.

Lapin yritysten kiinnostus kehittämisrahoitukseen on ollut hyvää. Rahoitettuja hankkeita on ollut monipuolisesti eri toimialoilta ja kaikista Lapin seutukunnista. Vuonna 2022 erityinen painopiste oli äkilliseen rakennemuutokseen saatu rahoitus, jota ELY-keskus on myöntänyt 52:een pk-yrityksen investointi- ja kehittämishankkeeseen. Hankkeilla luodaan uutta yritystoimintaa, merkittävää kasvua ja uusia työpaikkoja ÄRM-tilanteessa Kemi-Tornion seudulle. Vuonna 2023 Lapissa on käytettävissä poikkeuksellisen suuri määrä yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin suunnattua rahoitusta, kun myös oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) myönnettävien yritystukien haku on avautunut.

Lapissa panostukset TKI-toimintaan ovat selvästi alemmalla tasolla kuin keskimäärin Suomessa. TKI-panostukset ovat myös sektoreittain painottuneet eri tavalla kuin hyvin menestyvillä alueilla. Lapissa panostukset ovat noin 1 % BKT:stä ja yritysten osuus tästä on vain kolmasosa. Lapissa laajapohjainen johdon strategiafoorumi on kiinnittänyt asiaan erityistä huomiota. Tavoitteena on määritellä askelmerkit, kuinka tasoa saadaan kasvatettua suhteessa BKT:hen ja lisättyä yksityisen puolen panostusta. Tämän tueksi muodostetaan 'pyöreä pöytä' eri sektorien edustajista.

Teollisuuden näkymät ovat lähitulevaisuuteen hyvät. Metsä Fibren jättihanke on rakennusvaiheesta siirtynyt asennus- ja testausvaiheeseen ja toiminta tulee käynnistymään kuluvan vuoden loppupuolella. Uudenaikaisen tehtaan myötä on odotuksia uusien sivuvirtatuotteiden syntymiseen. Yhtiön mukaan tuotantolaitoksista syntyy vuosittain kymmeniä miljoonia tonneja puuperäisiä sivuvirtoja. Maaliskuun lopulla julkaistiin tiedote, jossa Fortum ja Metsä Group ilmoittivat selvittävänsä hiilidioksidin talteenottoa. Teknologian kehittyttyä se voisi yhtiön mukaan mahdollistaa jopa miljardiluokan biotuoteliiketoiminnan.

Stora Enson sellutoiminnan loputtua Kemissä on Veitsiluodon saarelle löytynyt useita kiinnostuneita tahoja. Paikallinen elinkeino-yhtiö Digipolis Oy on tehnyt intensiivisesti töitä aluemarkkinoinnin eteen. Suurin uusi toimija alueelle on tekstiilien kierrätykseen erikoistunut Infinited Fiber Oy. Yhtiö on käynnistänyt valmistelutyöt ja rekrytoimassa avainhenkilöitä. Uusin tulokas on teräksen kierrätykseen erikoistunut Kuusakoski Oy, joka näkee Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin markkinat valtavana mahdollisuutena.

Lapissa toimivia metallimalmikaivoksia ovat Kittilän kultakaivos, Sodankylän Kevitsa (kupari ja nikkeli) ja Kemin kaivos (kromi), joilla on tehty toiminnan laajentamiseen liittyviä toimia, jotka jatkuvat vuonna 2023. Toimivat kaivokset tuottavat yhteiskunnan kannalta tärkeitä raaka-aineita ja niiden maailmanmarkkinahinnat ovat pysytelleet korkeina. Malminetsinnän painopiste kohdentuu Itä- ja Pohjois-Suomeen. Viime vuonna Lapin osuus Suomen malminetsinnästä oli 81 %, kun malminetsintään Suomessa käytettiin noin 80 miljoonaa euroa. Malminetsinnästä on kehittynyt merkittävä ala, jossa automaation ja digitalisaation kehitys näkyy vahvasti pk-yritysten toiminnassa.

Merkittäviä kaivoshankkeita Lapissa on kuusi. Sakatin (Sodankylä) kaivoshanke on etenevässä YVA-selostuksen täydennyttämisen kautta perustellun päätelmän laatimisen vaiheeseen. Samassa yhteydessä annetaan lausunto Natura-arvioinnista. Soklin kaivos (Savukoski, fosfaatti ja harvinaiset maametallit) on tulossa uuden toimijan myötä alustavan kannattavuusselvityksen vaiheeseen. Suhangon (Ranua, palladium jne.) kaivoshankkeen suunnittelu eteni vuonna 2022 mm. purkuputken YVA-menettelyllä ja rakentamisen arvioidaan lähtevän liikkeelle 2024 vuoden loppupuolella. Hannukaisen kaivoshanke (Kolari, rauta) on ympäristö- ja vesitalouslupavaiheessa ja Ikkarin kaivoshanke (Sodankylä, kulta) on tulossa YVA-ohjelmavaiheeseen. Rajapalojen kaivoshankkeen (Ylitornio-Rovaniemi raja-alue, kulta ja koboltti) YVA-prosessin käynnistämistä valmistellaan. Rakentuvilla kaivoksilla on merkittävä vaikutus alueen infra- ja teollisuusrakentamiseen.

Useilla Lapin pienillä paikkakunnilla on menossa erilaisia teollisuuteen- ja matkailuun liittyviä hankkeita. Esimerkiksi Ranualla toimiva malminetsintäyhtiö on laajentanut toimintoja. Irlantilainen yhtiö on suunnittelemassa Ranualla vihreän metanolin tehdasta. Hankkeen koko olisi noin 800 miljoonaa euroa. Ylitorniolla on matkailussa löydetty uusia kv-yhteyksiä, ja odotukset Aavasaksan alueen kehittymiseen ovat toiveikkaat. Laskettelu-keskus on saanut hyvää palautetta, vapaa-ajan tonteille on kysyntää ja alueella on vireillä hotelliprojekti. Alueen pk-teollisuusyritykset toimivat osana mineraaliklusteria ja isompien toimijoiden imussa heijastusvaikutukset näkyvät Ylitorniolla pieninä investointeina. Enontekiön Kilpisjärvellä on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Alueelle valmistuneet kaksi uutta ympärivuotisesti toimivaa hotellia huomioivat toiminnoissa ja sisustuksessa arktisen luonnon, hiljaisuuden ja revontulet.

Lapissa on käynnissä erilaista rakennustoimintaa noin 200 miljoonalla eurolla. Rakentamisessa on nähtävissä hiljenemistä mm. Rovaniemen asuntorakentamisen uusien hankkeiden vähenemisen ja Kemin biotuotetehtaan valmistumisen myötä. Teollisuus- ja kaivosrakentamisessa odotellaan päätöksiä uusien hankkeiden käynnistymisestä ja toimintojen laajentamisesta. Matkailukeskuspaikkakunnilla näkyy tie-, asunto- ja lomamajoitusrakentaminen. Julkista rakentamista on meneillään ja käynnistymässä eri puolilla Lappia. Rakennustyöt Laurila-Tornio-Haaparanta radan sähköistämiseksi ovat käynnistyneet.

Tervolan sillan peruskorjaustyöt toteutetaan vuosien 2023 ja 2024 aikana. Kolarin Ylläsjärvellä rakennetaan kävely- ja pyörätietä noin kilometrin matkalle ja työt valmistuvat loka-kuun loppupuolella.

Majoitusalan myynti ja käyttöaste on noussut selvästi viime vuodesta. Alkuvuodesta Rovaniemen ja Kittilän käyttöasteet olivat yli 80 prosenttia. Kansainvälisten asiakkaiden määrät ovat lisääntyneet uusien suorien lentoyhteyksien myötä. Tammi-helmikuussa koko maassa rekisteröitiin 1,1 miljoonaa ulkomaalaisten yöpymistä, joista Lapin osuus 55 %. Lapin talvimatkailukeskuksissa talviesonki on ollut erittäin hyvä ja useissa kohteissa on tehty ennätyksiä kävijämäärissä. Varaustilanne tuleviin kausiin on hyvä ja uusia lentoyhteyksiä on Eurooppaan aukeamassa. Lapin matkailussa panostetaan vahvasti ympärivuotisuuteen ja Lapin kesän markkinointiin. Sallan kansallispuiston avaaminen on jo antanut esimakua positiivisista vaikutuksistaan mahdollistaen Sallan kehittymistä entistä vahvemmin ympärivuotiseksi kohteeksi.

Rakennemuutos jatkuu Lapin maataloudessa ja uuden rahastokauden maaseutuohjelma haastaa tuottajia, koska tilakohtaiseen kohdentumiseen tulee muutoksia. Lapissa maatalous on pääasiassa maidon ja naudanlihantuotantoa, josta lähes puolet tuotetaan lounaisessa Lapissa. Lisäksi on vähäisessä määrin lammastaloutta, perunanviljelyä ja erikoiskasvituotantoa. Nuorimmat yrittäjät ja suurimmat tilat ovat nautakarjatilaja ja vanhimmat yrittäjät ja pienemmät tilat ovat yleensä nurmitiloja. Tiloja poistuu aktiivisesta tuotannosta, mikä näkyy jo tuotetun maidon kokonaismäärässä. Naudanlihan tuotantomäärä on alentunut merkittävästi. Maatalouden tuotantopanosten hinnan nousu on aiheuttanut tiloille suuria vaikeuksia, vaikka maataloustuotteiden tuottajahinnatkin ovat nousseet. Myös porotaloudella on suuri merkitys aluetalouteen. Kiinnostus erikoiskasvituotantoon on kasvanut ja vaatii uusia kehittämistoimia. Lappi on tunnettu myös luonnontuotteistaan. Yritystoimintaa on marjojen välityksestä korkean jalostusasteen lääkevalmisteisiin ja ravintolisätuotteisiin. Pitkäjänteisellä kehittämistyöllä suuntaa on saatu muutettua pelkkien raaka-aineiden myynnistä pidemmälle jalostettujen tuotteiden markkinointiin.

Puun kysyntä ja kilpailu puusta on lisääntymässä. Puuston tilavuus on lisääntynyt ja taimikonhoito- ja ensiharvennustarpeita on moninkertaisesti enemmän kuin viime vuosina on tehty. Lapille merkittävän metsätalouden toimintaedellytyksiä haastaa ajoittain kärjistyväkin metsäkeskustelu. Monimuotoisuudelle tärkeä kuollut puusto on vähentynyt, mutta sitä on selvästi enemmän kuin muualla Suomessa. Valtio on merkittävä metsämaiden omistaja Lapissa ja Lapissa on runsaasti luonnonsuojelualueita. Lapin metsätalouden erityispiirre on, että yhteismetsiä on yli sata. Toisaalta tilojen sirpaloituminen jatkuu ja pienten tilojen määrä on kasvussa. Metsäpalveluyrittäjyys tarjoaa maaseudulle työmahdollisuuksia ja se on viime vuosina monipuolistunut mm. yhteistyöllä luonnontuotealan yritysten kanssa metsien luonnontuotteiden keruutoiminnassa.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan laaja-alaisine vaikutuksineen toi viime vuonna uuden epävarmuustekijän työmarkkinoille. Vaikutukset työllisyyteen ja työttömyyteen ovat kuitenkin jääneet pelättyä vähäisemmiksi. Loppuvuodesta 2022 myös työllisyysaste ylitti koronapandemiaa edeltävän vuoden 2019 lukemat. Työllisyysastekehitys on kuitenkin ollut Lapissa koko maata vaisumpi ja koko vuoden 2022 osalta työllisyysasteessa päästiin vasta vuoden 2019 tasolle. Työllisten määrä jäi vielä loppuvuodestakin alemmaksi ja työvoimaan kuulumattomien määrä oli edelleen korkeampi kuin vuonna 2019.

Työttömyyden myönteinen kehitystrendi on jatkunut, mutta työttömyyden vähenemisessä on nähtävissä hidastumista. Työttömien määrä on Lapissa ollut jo vuoden ajan alempi kuin vastaavana kuukautena ennen koronapandemiaa ja alempia lukuja on nähty viimeksi yli 30 vuotta sitten. Alimmillaan työttömien määrä on alittanut 8 000, mutta lomautettujen määrä on kuitenkin jäänyt aiempaa korkeammaksi. Alkuvuonna ilmoitettujen muutosneuvotteluiden määrä on ollut korkeampi kuin viime vuonna. Eniten muutosneuvotteluesityksiä on tullut teollisuudesta, kaupasta ja rakentamisesta ja lomautuksia koskevat neuvottelut ovat lisääntyneet.

Matkailukauden pidentyminen ja hyvä kausi näkyvät työllisyydessä ja työttömyyden vähenemisenä erityisesti Tunturi-Lapin ja Pohjois-Lapin sekä Rovaniemen seutukunnissa. Heikoin kehitys on ollut Itä-Lapissa. Positiivista on, että nuorten lisäksi myös yli 50-vuotiaiden työttömyys laskee keskimääräistä enemmän. Pitkäaikaistyöttömyys kääntyi laskuun kesällä 2021.

Ulkomaalaisten työttömien määrää on nostanut työnhakijaksi ilmoittautuneet tilapäisen oleskeluvan saaneet ukrainalaiset. Maaliskuussa työnhakijaksi ilmoittautuneita ukrainalaisia oli 300, joista kolmannes työttömiä, vajaa kolmannes työssä olevia ja yli kolmannes koulutuksessa. Lappiin tulleita ukrainalaisia on työllistynyt mm. rakennus-/metallialalle sekä majoitus- ja ravintola-alalle.

Työvoiman kysyntä on jatkunut vilkkaana. Viime vuonna TE-palveluihin ilmoitettiin avoimia työpaikkoja ennätysellinen määrä, 50 000. Avoimeksi ilmoitettujen työpaikkojen määrä on edelleen aiempiin vuosiin verrattuna korkea, vaikkakin viime kuukausina vuodentakaisia huippumääriä alempi. Työvoiman kysynnässä näkyvät uusien työpaikkojen ja määräaikaisten toistuvasti avoimeksi tulevien työpaikkojen lisäksi eläköitymisestä ja työpaikan vaihtamisesta johtuva rotaatio työmarkkinoilla. Alustavien poistumalaskelmien mukaan vuosina 2024–2029 Lapissa eläkkeelle siirtyä työllisistä 11 400 ja vuosikymmenen loppupuolella poistuman osuus on Lapissa suurempi kuin koko maassa.

Pk-yritysbarometrin mukaan henkilökunnan määrässä ei odoteta tapahtuvan muutoksia lähimmän vuoden aikana. Henkilöstön määrän kehitysnäkymät vaihtelevat toimialoittain ja joka kolmas yrityksistä koki tarvetta toiminnan sopeuttamiseen, esim. lomautuksiin ja työaikajärjestelyihin. Työnantajahaastattelussa työvoiman määrän kehitysarvio on samansuuntainen: 69 % arvioi työvoiman määrän pysyvän samana ja 18 % arvioi olevan henkilöstön lisästarvetta.

Kemin biotuotetehdashankkeen rakentamisvaihe työvoimatarpeineen on loppusuoralla ja tuotanto käynnistyy tehtaalla vuoden 2023 kolmannella neljänneksellä. Puunhankintaketjun tarvitseman uuden työvoiman rekrytoinnin tukena on mm. Metsä Groupin ja sopimusrityttäjien yhteinen [Tervetuloa metsään -kampanja](#), jonka tavoitteena on saada 300 uutta kuljettajaa metsäalalle ja töihin pohjoiseen Suomeen. Uusia teollisuus- ja kaivoshankkeita on käynnistymässä vuonna 2024. Kemin Veitsiluotoon suunniteltavan tekstiilikerrätystehaan rakentamisvaiheen työllisyysvaikutus on 120 työpaikkaa ja tehdas työllistää 270 henkilöä vuodesta 2025 alkaen. Myös Kuusakoski Oy:n hiilivapaan teräksenkierrätyslaitoksen rakentaminen on tarkoitus käynnistyä ensi vuoden aikana. Toiminta alkaa vuonna 2025 ja uusia työpaikkoja syntyy 20. Mikäli Suhangon kaivoshanke etenee suunnitellusti, vuonna 2024 alkava rakentaminen työllistää jopa tuhat henkilöä ja kaivos työllistää valmistuttuaan 400–500 työntekijää ja yhtä monta välillisesti. Kaivoksen käynnistymiseen liittyen on myös varauduttava nykyisillä kaivoksilla työvoiman siirtymiseen lähemmäs työntekijöiden asuinpaikkaa.

Työvoiman saatavuus nähdään kaikkien toimialojen ja toimijoiden yhteiseksi haasteeksi. Työvoiman saatavuus kytkeytyy vahvasti myös omavaraisuuteen ja huoltovarmuuteen. Työvoimakapeikat muodostavat huoltovarmuusriskin. Työnantajahaastattelun mukaan yli puolet työnantajista ilmoittaa kokeneensa rekrytointiongelmia työvoiman hankinnassa. Työnantajista 28 % ilmoitti työntekijän jääneen saamatta ja kaikkiaan Lapissa jäi saamatta viime vuonna lähes 3 000 työntekijää. Kokemuksen ja koulutuksen lisäksi rekrytointiongelmiin syyksi arvioitiin koko maata yleisemmin työmatkat ja työajat.

Teollisuuden vihreä siirtymä ja Pohjoiskalotille suunnitellut ja toteutumassa olevat suurinvestoinnit tarvitsevat tuhansia uusia työntekijöitä ja yhteisiä toimenpiteitä kansainvälisessä osaajamarkkinoinnissa työvoiman saatavuuden varmistamiseksi pohjoisilla alueilla. Osana yhteistyötä Suomen työvoimatarpeiden esille tuominen on tärkeää, koska riskinä on, että osaava työvoima valuu Suomesta naapurimaihin. Rajaneuvonta Ruotsi-Suomi-Norja tiedottaa työvoiman mahdollisuuksista liikkuu pohjoisten alueiden rajojen yli. Rajaneuvonnan palvelutarjontaan on tärkeää saada kiinnitettyä Ruotsin ja Norjan lisäksi Eures-asiantuntija myös Suomesta.

Lapin ELY-keskus laati viime vuonna yhdessä aluekehittäjien, elinkeinoelämän ja oppilaitosten kanssa osaavan työvoiman saatavuuden toimenpidesuunnitelman. Suunnitelman jalkauttamiseksi on perustettu kolme keskeisistä toimijoista koostuvaa työryhmää. Kohtaannon työryhmän tavoitteena on pureutua rekrytointiongelmien ja löytää uusia keinoja työvoimapotentiaalin hyödyntämiseen. Osaamisen työryhmä kehittää lappilaista osaamista muuttuvan työelämän tarpeisiin. Pito- ja vetovoiman sekä infran edistämiseen keskittyvä työryhmä puolestaan huolehtii uusien ja nykyisten asukkaiden edellytyksistä asettua Lappiin pysyvästi. Työvoiman saatavuuden tueksi tarvitaan viestintää Lapin työmahdollisuuksista ja Lapista asuinpaikkana sekä konkreettisia tekoja asuntopulan ratkaisemiseksi.

Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton edistäminen on keskeinen osa osaavan työvoiman tarpeisiin vastaamista. Lapin maahanmuuttostrategian jalkauttamistilaisuudet käynnistetään kevään 2023 aikana eri puolilla Lappia. ELY-keskus on mukana valtakunnallisen Talent Boost toimintaohjelman lähtömaakoulutus -piloteissa, joilla tähdätään erityisesti sotealan sekä teknologiateollisuuden osaajien rekrytointiin EU/ETA-maista. Rekrytoinnin edistämiseksi toteutetaan virtuaalisia infotilaisuuksia ja kehitetään International House of Lapland -verkkoportaalia kansainvälisen työvoiman rekrytoinnin, viranomaisyhteistyön ja kuntien asettautumispalveluiden tueksi. Metsä Fibren tehdashankkeen kansainvälisten osaajien halukkuutta jatkaa työskentelyä Lapissa tehtaan valmistumisen jälkeen kartoitetaan kyselyllä.

Lapin koulutustarjonnassa monimuoto- ja etäopiskelumahdollisuudet tukevat koulutuksen saatavuutta. Osaamisen kehittämisessä korostuu jatkuva oppiminen ja sen mahdollistaminen työssä oleville. Kevään yhteishaussa alueen toisen asteen, AMK- ja yliopistokoulutukseen on ollut hyvin hakijoita. Haasteena on muualta Lappiin opiskelemaan tulevien kiinnittäminen Lapin työmarkkinoille ja toisaalta lisätä muualla opiskelleiden hakeutumista töihin Lappiin. Toisaalta monipaikkaisuus ja etätö lisäävät lappilaisten työnantajien työvoiman saatavuutta tilanteissa, joissa työn tekeminen on mahdollista ainakin osin etänä muualta Suomesta tai ulkomailta käsin.

Työelämän kehittäminen on yksi keskeinen väline työvoiman saatavuuden ja pysyvyyden edistämässä. Lapin ELY-keskuksessa on käynnistynyt kolmivuotinen ESR-rahoitettu valtakunnallinen työelämän kehittämisen koordinaatiohanke, joka tukee strategista työelämän kehittämistyötä ja auttaa valtakunnallisia hankkeita löytämään synergiaetuja ja toimimaan vaikuttavammin yhdessä. Viestinnän kautta levitetään hyviä käytänteitä alueellisista ja valtakunnallisista hankkeista.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Lappi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Itä-Lapin seutukunta Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Kemi-Tornion seutukunta Kemi, Keminmaa, Simo, Tervola, Tornio	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Pohjois-Lapin seutukunta Inari, Sodankylä, Utsjoki	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Rovaniemen seutukunta Ranua, Rovaniemi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Torniolaakson seutukunta Pello, Ylitornio	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Tunturi-Lapin seutukunta Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+
Työvoiman saatavuus	-	0	0
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Ote julkaisusta: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:28
[Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023](#)